

p.) / [редкол.: М. Л. Пахнін, В.П. Ємельянов, В. Л. Давиденко та ін.]; Навчально-науковий інститут № 5, Харків: ХНУВС. 2025. с. 11–14.

10. Смирнов М.І. Адаптація національної процедури арешту та передачі осіб Міжнародному кримінальному суду до вимог Римського Статуту. Європейські перспективи. 2026. №1. с. 91-100. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.12>

Кучеренко Марія Олегівна

здобувачка вищої освіти на
навчально-наукового інституту права
та психології НАВС

Науковий керівник:

Резнік Юлія Степанівна

ст. викладач кафедри кримінального
права та кримінології ННІПП НАВС,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА КОМПЛЕМЕНТАРНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ МКС ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Принцип комплементарності, закріплений у преамбулі та ст. 1 Римського статуту (РС), встановлює фундаментальну засаду, відповідно до якої Міжнародний кримінальний суд (МКС) здійснює юрисдикцію лише за умови нездатності або небажання національної системи правосуддя забезпечити ефективне розслідування та притягнення до відповідальності за найтяжчі злочини [1]. Метою цього дослідження є критичний аналіз практичних суперечностей реалізації зазначеного принципу в Україні після ратифікації Римського статуту у серпні 2024 року. Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні необхідності переходу від моделі пасивного доповнення юрисдикцій до стратегії функціональної інтеграції доказових і процесуальних стандартів МКС у національне кримінальне провадження.

В умовах воєнного стану та безпрецедентної кількості зареєстрованих воєнних злочинів виникає ризик формування системного розриву у відповідальності (accountability gap). МКС зосереджується переважно на «найбільш відповідальних особах» (вищому політичному та військовому керівництві), тоді як національні суди перевантажені тисячами проваджень щодо безпосередніх виконавців за ст. 438 КК України. У результаті командний склад середньої ланки нерідко залишається поза межами ефективного кримінального переслідування. Це зумовлено як обмеженістю ресурсів органів досудового розслідування, так і складністю доведення елементів командної відповідальності, зокрема встановлення ефективного контролю та причинно-наслідкового зв'язку між бездіяльністю командира та вчиненими злочинами. Додатковою проблемою є те, що чинна редакція

кримінального законодавства України не повною мірою корелюється зі ст. 28 РС, яка закріплює інститут командної відповідальності [2, с. 43; 4].

Процесуальний аспект комплементарності безпосередньо залежить від уніфікації стандартів допустимості доказів. Стаття 69 РС встановлює високі вимоги до перевірки достовірності доказів і дотримання «ланцюжка зберігання» (chain of custody), які часто є складними для забезпечення під час проведення невідкладних слідчих дій у зоні бойових дій [1]. Діяльність спільних слідчих груп (ІТ), попри їхню позитивну роль в уніфікації підходів до документування злочинів, водночас створює ризик уповільнення національного слідства через складність міжнародних процедур. У цьому контексті доцільним є законодавче впровадження в КПК України механізму презумпції допустимості доказів, зібраних відповідно до стандартів МКС, за умови дотримання базових гарантій справедливого судового розгляду. Це дозволить уникнути дублювання процесуальних дій, мінімізувати ревіктимізацію потерпілих та забезпечити ефективне використання доказів у різних юрисдикціях [5].

Окремої уваги потребує юрисдикційний вимір комплементарності. Події 2024–2025 років засвідчили наявність практичного конфлікту між положеннями ст. 27 РС, що виключає застосування імунітетів посадових осіб, та ст. 98 РС, яка передбачає обмеження щодо співпраці з огляду на міжнародні зобов'язання держав. Зокрема, ситуація, пов'язана з візитом керівництва РФ до Монголії у вересні 2024 року, продемонструвала вразливість механізмів забезпечення співпраці держав-учасниць із МКС. Фактичне ігнорування ордеру на арешт свідчить про відсутність ефективних інструментів примусу до виконання рішень Суду та актуалізує необхідність інституційного реформування механізмів взаємодії в межах Асамблеї держав-учасниць [3; 6].

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що ратифікація Римського статуту є лише початковим етапом на шляху до забезпечення невідворотності покарання за міжнародні злочини. Проблема комплементарності в Україні полягає не у відсутності політичної волі, а у наявності процесуальних і матеріально-правових розбіжностей між національною та міжнародною правовими системами. Для підвищення ефективності взаємодії пропонується:

- повна гармонізація диспозиції ст. 438 КК України з положеннями ст. 8 РС та впровадження інституту командної відповідальності;
- розробка національного протоколу збору та верифікації цифрових доказів (OSINT), який відповідатиме стандартам МКС;
- створення у межах судової системи України спеціалізованих палат для розгляду справ про міжнародні злочини із залученням міжнародних експертів.

Реалізація зазначених заходів у межах концепції «позитивної комплементарності» дозволить Україні не лише підвищити ефективність

національного правосуддя, але й зміцнити свою роль як повноцінного суб'єкта міжнародного кримінального правопорядку. В умовах триваючої збройної агресії це набуває не лише правового, але й стратегічного значення для держави.

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду: Закон України від 21 серпня 2024 р. № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20>.
2. Андрушко А. В. Проблеми взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 94. С. 42–48. URL: <https://surl.li/sineew>
3. Annual Report of the International Criminal Court to the United Nations. 2025. URL: <https://surl.li/lskvue>
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III: станом на 01 січня 2026 р. URL: <https://surl.li/lsocwe>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI: станом на 01 березня 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Schabas W. A. The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute. 2nd ed. Oxford University Press, 2016. 1648 p. URL: <https://global.oup.com/>.

Лесич Олександр Юрійович,

здобувачка вищої освіти на
навчально-наукового інституту права
та психології НАВС

Мартінова Єлизавета Сергіївна,

здобувачка вищої освіти на
навчально-наукового інституту права
та психології НАВС

Науковий керівник:

Хахуцяк Ольга Юріївна,

завідувач кафедри кримінальної
юстиції навчально-наукового
інституту права та психології НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИСДИКЦІЯ ТА ПРАКТИКА МКС: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС) є постійним міжнародним судовим органом, створеним на основі Римського статуту